

กลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และ 2

THE STRATEGY DEVELOPMENT FOR ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF BASIC EDUCATION SCHOOL UNDER KAMPHAENGPHEP PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES 1 AND 2

จิตรา พันพิพัฒน์^{1*}, สมชัย วงษ์นายะ², รัชนิวรรณ บุญอนันต์³

Jitra Phantaphiphat^{1*}, Somchai Wongnaya², Rachaneewan Boonanant³

^{1*}นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ประเทศไทย

^{1*}Doctoral Student, Doctor of Philosophy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet Province, 62000, Thailand

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ประเทศไทย

²Associate Professor Dr., Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet Province, 62000, Thailand

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ประเทศไทย

³Assistant Professor Dr., Faculty of Management Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet Province, 62000, Thailand
E-mail address (Corresponding author) : ^{1*}panya96321@hotmail.com

รับบทความ : 5 มีนาคม 2564 / ปรับแก้ไข : 10 มิถุนายน 2564 / ตอรับบทความ : 18 มิถุนายน 2564

Received : 5 March 2021 / Revised : 10 June 2021 / Accepted : 18 June 2021

DOI :

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the conditions and problems of environmental issue and factors related to environmental management, and to develop and evaluate environmental management in schools under the office of Kamphaeng Phet primary education service areas 1 and 2 with the mixed method. Quantitative research using the Krejcie and Morgan formula for a total of 291 subjects was conducted. Stratified random sampling used a questionnaire that multiple choices, Likert scale, and open-ended methods, where the question had content validity than <0.60. Data collection was analyzed with percentage, mean and standard deviation. For the key informants, a purposive sampling of 4 groups, a total of 54 participants was selected. A semi-structured interview and an evaluation form were reviewed by the advisor's thesis. Also, drafting a strategy in collecting data with group discussion and workshops were used. Research data was analyzed through content analysis and the assessment results with mean and standard deviation. The findings indicated the environment within the physical education institution that the problem is academic, conditions, and obstacle of development management adjust, management-related factors include internal factors, budget, and external economic factors. Thus, the appropriate strategic position is an adaptation strategy, that develop eight strategies and high-level the overall. This strategy can be seen as a policy, and the main focus on the development of the school's quality.

Keywords : Management strategy, School environments, Activities to promote learning and integration, Internal and external environments

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของสภาพแวดล้อม สถานศึกษา ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และพัฒนา และประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ด้วยการวิจัยแบบผสมผสาน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณด้วยสูตร Krejcie and Morgan ได้ทั้งหมด 291 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น ใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ แบบประมาณค่า และปลายเปิด จำนวน 2 ฉบับ ที่ข้อความมีค่าความเที่ยงตรงมากกว่า 0.60 ขึ้นไป เก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกแบบเจาะจง 4 กลุ่ม รวม 54 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินผลที่ผ่านการตรวจสอบจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และแบบร่างกลยุทธ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มและประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ผลการประเมินด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า อันดับแรก คือ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาด้านกายภาพ ร้อยละ 74.38 ปัญหาคือด้านวิชาการ ($\bar{X}=2.01$) สภาพและปัญหาการบริหารจัดการด้านการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ร้อยละ 71.26 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัจจัยภายในด้านงบประมาณ ($\bar{X}=4.63$) และปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.78$) โดยตำแหน่งกลยุทธ์ที่เหมาะสมคือ กลยุทธ์การปรับตัว สามารถพัฒนากลยุทธ์ได้ 8 กลยุทธ์ และภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}=4.78$) แสดงว่าสามารถนำไปใช้กำหนดเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นนโยบาย และจุดเน้นสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้จริง

คำสำคัญ : กลยุทธ์การบริหารจัดการ, สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา, กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และบูรณาการ, สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญหา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงาม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (Bureau of Academic Affairs and education Standards, 2014, p. 2) ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางสภาพแวดล้อมองค์กร ตั้งแต่กิจกรรม วัฒนธรรม สถานที่ ทั้งระดับภายนอกองค์กร เช่น สภาพเศรษฐกิจ การเมือง และระดับภายในองค์กร หรือบรรยากาศองค์กร (Steers, 1997, p. 100) สอดคล้องกับแนวคิดของจันทวัน เบญจวรรณ (Benjawan, 2009, p. 34) ที่กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จะสามารถกำหนดความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์เอง

การดำเนินงานโดยใช้กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (Certo, 1991, pp. 2-3; Tiyao, 2008, p. 24) นั่นคือกระบวนการหรือวิธีการ ที่องค์กรหรือผู้บริหารงาน บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของประเทศไทย พบว่า ประสพปัญหาหลายด้าน อาทิเช่น นโยบายและแผนปฏิบัติการด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทุกระดับในประเทศไทยยังขาดภาพที่ชัดเจน ขาดการนำฐานข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมมาใช้ในการจัดการศึกษา การให้ความรู้แก่ประชาชนยังมีน้อย และยังไม่สามารถ เชื่อมโยงสู่ภาคปฏิบัติของบุคคลอย่างยั่งยืน การดำเนินงานสภาพแวดล้อมศึกษาไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ยังมีความ ค่อนข้างห่างไกลจากวิถีการปฏิบัติและการเข้าใจ ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของหลักการสภาพแวดล้อมศึกษาที่ชัดเจน ทั้งยังขาดการจัดประเด็นสภาพแวดล้อมโดยชุมชนเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และยังขาดกำลังคน ด้านสภาพแวดล้อม (Nitimongkhonchai & Thamsenanuphap, 2007, p. 186) ดังนั้นทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน ดำเนินการศึกษาและค้นหากลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ทำให้การดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาคุณภาพสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ และไปในทิศทางเดียวกัน

(Hutanuwat & Hutanuwat, 2008, p. 41) ซึ่งการนำกลยุทธ์ไปใช้มีเงื่อนไขเตรียมความพร้อมของโรงเรียนคือ ด้านครูและบุคลากร ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารโรงเรียนเน้นการจัดสรรทรัพยากรและการพัฒนาครู สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน และการเตรียมหลักสูตร (Raipiam et al., 2017, p. 612)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ประกอบด้วยสถานศึกษาจำนวน 402 แห่ง เห็นความสำคัญในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยกำหนดเป็นนโยบาย ด้านการอนุรักษ์ พัฒนาสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา และการจัดบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะหากสถานศึกษาจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้เหมาะสมจะส่งเสริม และสนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ มีองค์ประกอบหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อม ศึกษาขึ้นเพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการสร้างจิตสำนึกและพัฒนานักเรียนในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น สวยงาม มีไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งทุกโรงเรียนได้ดำเนินการ ตามนโยบายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบัน และอนาคต (Office of the Basic Education Commission, 2010, pp. 73-75)

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ ของสถานศึกษา เกิดความคุ้มค่า เอื้อต่อการเรียนรู้ และเกิดคุณค่าต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างกลยุทธ์ การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา และพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์สรุปการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการศึกษาสภาพ และปัญหา ของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (Moonkham & Moonkham, 2009, p. 117; Office of the Basic Education Commission, 2010, pp. 73-75; Anyabutra, Pichayakul, & Sriharun, 2012, p. 9) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (Moonkham, 2011, pp. 335-336) ปัจจัยภายนอกสถานศึกษา (Boonyathitthan, 2010, pp. 47-54) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกลยุทธ์ (Phakaphatwivat, 2010, pp. 29-32) หลักเกณฑ์การประเมินกลยุทธ์ (Phakaphatwivat, 2010, pp. 198-200; Hutanuwat & Hutanuwat, 2008, pp. 190-192; Pearce & Robinson, 2000, unpagued) กระบวนการบริหารวงจร PDCA ของเดมมิ่งเพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการจัด สภาพแวดล้อมบรรลุวัตถุประสงค์ไว้ (Prasertsri, 2006, p. 13; Promjui, 2009, p. 37; Wongwanit et al., 2010, p. 49; Phibun, 2008, p. 79; Promjui, 2009, p. 37; Phibun, 2008, p. 79) นำมาประยุกต์ใช้สร้างเป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัย แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์การวิจัย

ประโยชน์ด้านสภาพแวดล้อม ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหา และด้านการบริหารจัดการได้ทราบสภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการปฏิบัติงาน และพัฒนางานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เน้นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นหลัก และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) สำหรับใช้สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่คือสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรในการวิจัย ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น จึงแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 402 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 1,206 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 291 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 97 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ/สังกัด	จำนวน (คน)					
	ผู้บริหาร		ครู		ประธานฯ	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
เมือง	87	16	87	16	87	16
พรานกระต่าย	44	11	44	11	44	11
ไทรงาม	30	9	30	9	30	9
ลานกระบือ	29	8	29	8	29	8
โกสัมพีนคร	18	6	18	6	18	6
สปท.ภพ. 1	208	50	208	50	208	50
ชาวนวลักษณ์บุรี	66	15	66	15	66	15
คลองขลุง	46	10	46	10	46	10
คลองลาน	34	7	34	7	34	7
ปางศิลาทอง	20	4	20	4	20	4
ทรายทองพัฒนา	12	5	12	5	12	5
บึงสามัคคี	16	5	16	5	16	5
สปท.ภพ. 1	194	47	194	47	194	47
รวม	402	97	402	97	402	97

กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ที่มีคุณสมบัติอย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่งดังนี้คือ (1) ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน (2) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 4 คน และ (3) ครู ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา จำนวน 14 คน ซึ่งมีคุณสมบัติอย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่งและเป็นผู้ที่มีภารกิจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือมีผลงานด้านสภาพแวดล้อมดีเด่น ดังนี้ (1) ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 2 เขต จำนวน 1 คน (2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน (3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน และ (4) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 4 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและร่วมจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งและเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการโครงการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือมีผลงานด้านสภาพแวดล้อมดีเด่น ดังนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 คน ผู้บริหาร หรือนักวิชาการในหน่วยงานด้านสภาพแวดล้อม 4 คน และนักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนากลยุทธ์ 3 คน และ (4) กลุ่มผู้ประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา จำนวน 11 คน โดยมีคุณสมบัติอย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่งดังนี้ (1) ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 2 คน (2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 2 คน ที่มีการจัดการโครงการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือมีผลงานด้านสภาพแวดล้อมดีเด่น และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก (3) นักวิชาการที่มีผลงานด้านสภาพแวดล้อมที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก 1 คน และ (4) นักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนากลยุทธ์และวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1) แบบสอบถามสภาพ และปัญหาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหาร และ 2) แบบสอบถามสภาพ ปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการพัฒนา และปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี และด้านนโยบายของรัฐบาล และหน่วยงานต้นสังกัด เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของการใช้ภาษา จำนวน 5 ท่าน นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่า IOC (Index of item objective congruence) โดยฉบับที่ 1 คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และฉบับที่ 2 มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อคำถาม

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหาร มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด นำเสนอและผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ และกลยุทธ์ และ 4) แบบประเมินผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านการยอมรับได้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) นำเสนอและผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการ 1) นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามและซองเปล่าติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยโดยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมส่งคืนทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามรวบรวมเก็บที่ได้ส่งคืนมาตามจำนวนที่กำหนดไว้ครบถ้วน 2) ลงพื้นที่ภาคสนามจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (SWOT analysis) (Mikhamthong, 2016, unpagged) โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน คือ จุดแข็งและจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอก คือ โอกาสและอุปสรรค จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมจัดทำร่างกลยุทธ์เพื่อพิจารณาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วเสนอผลการสรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และ 3) นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบประเมินผลและซองเปล่าติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยโดยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมส่งคืนทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามรวบรวมที่ได้ส่งคืนมาตามจำนวนที่กำหนดไว้ครบถ้วน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา หาค่าร้อยละ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา หาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้วยกระบวนการวิเคราะห์ SWOT การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยการใช้เทคนิค SWOT Matrix และคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การแปลความระดับร้อยละของสภาพสถานศึกษาออกเป็น 3 ระดับ (Bloom & Gilman, 1971, p. 129) ได้แก่ ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง สูง ร้อยละ 60-79 หมายถึง ปานกลาง และต่ำกว่าร้อยละ 60 หมายถึง น้อย และเกณฑ์การแปลความหมายระดับค่าเฉลี่ยปัญหา/มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/การยอมรับได้เป็น 5 ระดับ (Best, 1997, p. 190) ดังนี้คือ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง น้อย และ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 สภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อม	สภาพ	แปลผล	ปัญหา		แปลผล
	ร้อยละ		\bar{X}	S.D.	
1. ด้านกายภาพ	74.38	ปานกลาง	1.95	0.53	น้อย
2. ด้านวิชาการ	75.24	ปานกลาง	2.01	0.48	น้อย
3. ด้านการบริหาร	67.28	ปานกลาง	1.91	0.56	น้อย
รวม	72.30		1.95	0.52	น้อย

จากตาราง 2 พบว่า ภาพรวมของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 72.30) โดยอันดับแรกคือ ด้านกายภาพอยู่ในระดับปานกลาง สูงที่สุด (ร้อยละ 74.38) และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.95$) โดยมีปัญหาอันดับแรกคือ ด้านวิชาการอยู่ในระดับน้อย สูงที่สุด ($\bar{X}=2.01$)

ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 แสดงดังตาราง 3 ถึงตาราง 4

ตาราง 3 สภาพ และปัญหาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

ด้าน	สภาพ	แปลผล	ปัญหา		แปลผล
	ร้อยละ		\bar{X}	S.D.	
1. การวางแผน (Plan)	56.87	น้อย	2.16	0.65	น้อย
2. การดำเนินงานตามแผน (Do)	70.25	ปานกลาง	2.28	0.53	น้อย
3. การตรวจสอบประเมินผล (Check)	67.63	ปานกลาง	2.51	0.63	ปานกลาง
3. การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข (Action)	71.26	ปานกลาง	2.80	0.64	ปานกลาง
รวม	66.50	ปานกลาง	2.44	0.61	น้อย

จากตาราง 3 พบว่า ภาพรวมของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66.50) มีด้านการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขอยู่ในระดับปานกลาง สูงที่สุด (ร้อยละ 71.26) และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.44$) มีการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขอยู่ในระดับปานกลาง สูงที่สุด ($\bar{X}=2.80$) โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านการตรวจสอบประเมินผลในส่วนที่สถานศึกษาบางแห่งมีการปฏิบัติ ได้แก่ มีการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา รวมทั้งมีการสอบถามความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ต่อผลการดำเนินงานด้วย และด้านการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไข ในส่วนที่สถานศึกษาบางแห่งมีการปฏิบัติ ได้แก่ มีการปรับปรุงแก้ไขระหว่างการดำเนินงานด้วย สำหรับข้อเสนอแนะปัญหาเพิ่มเติมด้านการวางแผน ได้แก่ การวางแผนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา บางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ เพราะงบประมาณที่ใช้ต้องรอการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งไม่แน่นอน ด้านการดำเนินงานตามแผน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ทั่วถึง และมักช้ากับสถานศึกษาเดิม ๆ ที่เคยได้รับ รวมทั้งมีความล่าช้า มักได้รับงบประมาณตอนใกล้สิ้นปีงบประมาณ ทำให้เกิดความเร่งรีบ ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน นอกจากนี้การดำเนินงานการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมสถานศึกษามักดำเนินการโดยผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบ

ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้านการตรวจสอบประเมินผล ได้แก่ การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ยังมีน้อย ขาดการประเมินผลด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนรอบด้าน และด้านการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไข ได้แก่ สถานศึกษาไม่นำผลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอย่างจริงจัง

ตาราง 4 ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

ด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
1. ด้านผู้บริหาร	4.27	0.56	มาก
2. ด้านครูผู้สอน	4.22	0.58	มาก
3. ด้านงบประมาณ	4.63	0.76	มากที่สุด
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4.16	0.52	มาก
ปัจจัยภายใน	4.32	0.60	ปานกลาง
1. ด้านเศรษฐกิจ	4.78	0.62	มากที่สุด
2. ด้านสังคม	4.09	0.66	มาก
3. ด้านเทคโนโลยี	3.36	0.68	ปานกลาง
4. ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด	3.95	0.62	มาก
ปัจจัยภายนอก	4.04	0.64	มาก
รวมเฉลี่ย	4.18	0.63	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ภาพรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา อยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) พิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า อันดับแรกคือ ปัจจัยภายใน ($\bar{X}=4.32$) โดยมีด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$) ส่วนด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) รองลงมาคือ ปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=4.04$) โดยมีด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$) ส่วนด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.36$)

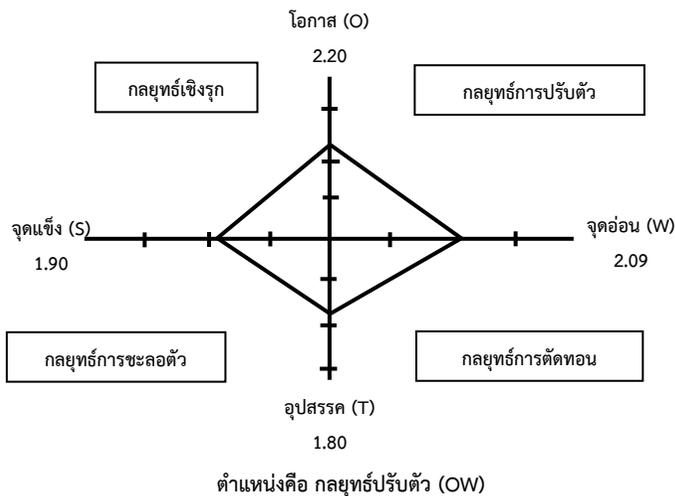
ปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 แสดงดังภาพ 2

สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา

เชิงบวก	เชิงลบ
<p>จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้บริหาร : S1-มีทักษะ; S2-มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร; S3-สามารถแสวงหาแหล่งเงินทุน; S4-รับผิดชอบและพัฒนาการทำงานเป็นทีม ครูผู้สอน : S5-มีความรู้ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม; S6-มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี งบประมาณ : S7-มีความหลากหลายของแหล่งเงินงบประมาณสนับสนุนการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา; S8-มีการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส; S9-บริหารงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ วัสดุอุปกรณ์ : S10-มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและระบบสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ต; S11-มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้บริหาร : W1-กำหนดนโยบายยังไม่สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง; W2-ไม่ได้ดำเนินโครงการ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง; W3-โครงการ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรและนักเรียน ครูผู้สอน : W4-ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา; W5-บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความตระหนักและยังไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา งบประมาณ : W6-การจัดสรรงบประมาณมีจำกัด; W7-สถานศึกษาใช้งบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ไม่คุ้มค่า ไม่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ วัสดุอุปกรณ์ : W8-ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา
<p>โอกาส (Opportunities : O)</p> <ol style="list-style-type: none"> ด้านเศรษฐกิจ : O1-ชุมชน และท้องถิ่นสามารถสนับสนุนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาได้; O2-ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในระดับทรัพยากรเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านสังคม : O3-ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีความรู้ความสามารถในด้านสภาพแวดล้อม; O4-ชุมชนและหน่วยงานภายนอกมีแหล่งเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเพียงพอพร้อมให้บริการแก่สถานศึกษา ด้านเทคโนโลยี : O5-สถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ด้านนโยบายของรัฐบาล : O6-สถานศึกษาได้รับข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในสมัยทั้งในรูปแบบเอกสาร และเว็บไซต์; O7-สำนักงานเขตพื้นที่ฯ เปิดโอกาสทางการศึกษาทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้ตามศักยภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 	<p>อุปสรรค (Threats : T)</p> <ol style="list-style-type: none"> ด้านเศรษฐกิจ : T1-ค่าครองชีพสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาน้อยลง ด้านสังคม : T2-ขาดการนำความรู้ วิธีการ และแนวทางการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จมาใช้ในการวางแผนพัฒนาอย่างจริงจัง; T3-ชุมชนและท้องถิ่นขาดความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับสถานศึกษา ด้านเทคโนโลยี : T4-วัสดุ อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีมีราคาสูงทำให้การจัดซื้อ หรือซ่อมแซมต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ด้านนโยบายของรัฐบาล : T5-การบังคับใช้กฎหมายสภาพแวดล้อมยังขาดประสิทธิภาพ

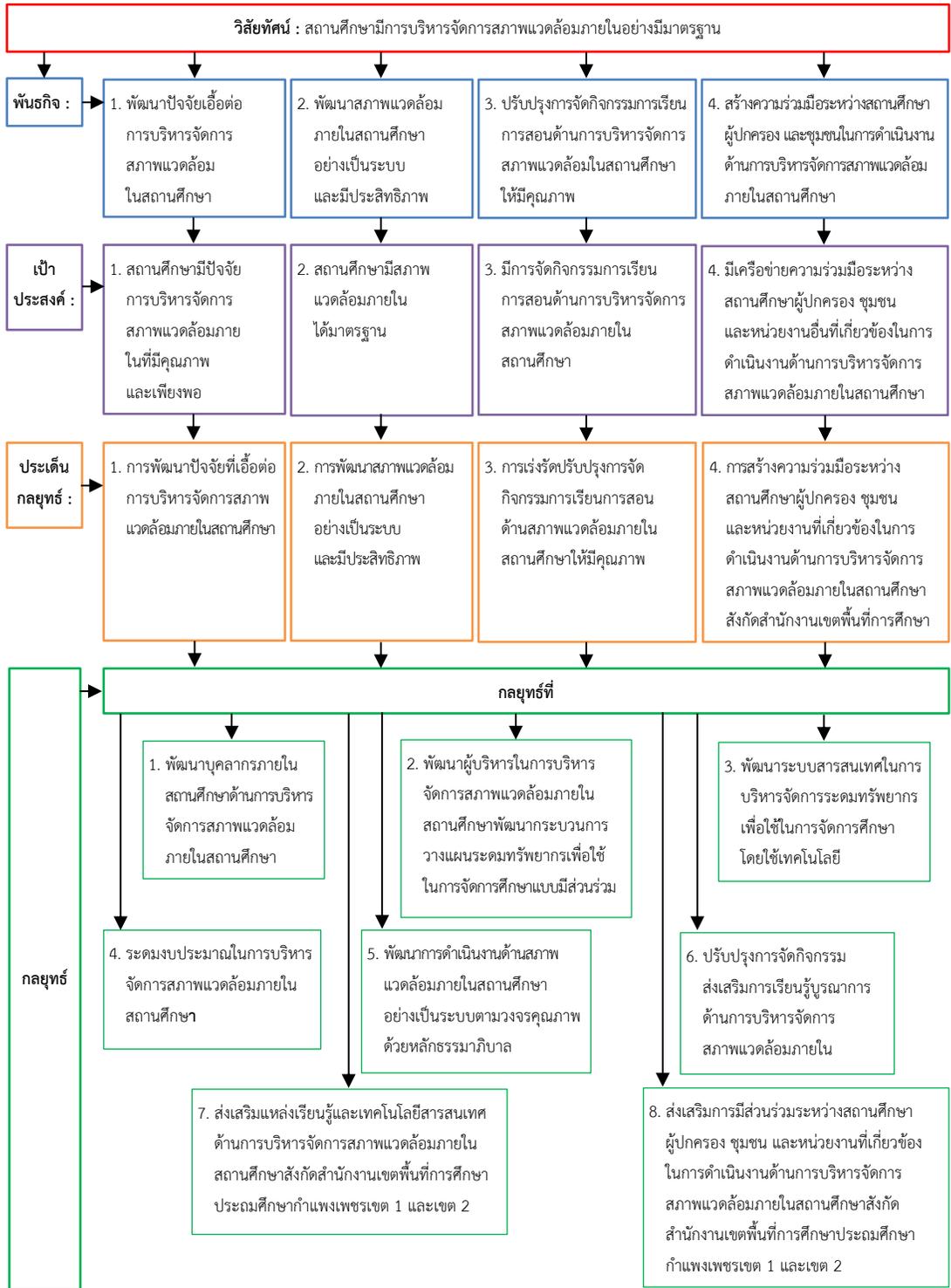
ภาพ 2 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

ภาพ 3 ตำแหน่งกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

จากภาพ 3 พบว่า กลยุทธ์ที่ควรใช้ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา คือ กลยุทธ์การปรับตัว

ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา แสดงดังภาพ 4

ภาพ 4 กลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 และ 2

จากภาพ 4 พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ และ 8 กลยุทธ์

ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 แสดงดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			การยอมรับได้		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
วิสัยทัศน์	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.61	มากที่สุด	4.54	0.51	มากที่สุด
พันธกิจ	4.60	0.53	มากที่สุด	4.60	0.56	มากที่สุด	4.59	0.50	มากที่สุด
เป้าประสงค์	4.53	0.60	มากที่สุด	4.46	0.62	มาก	4.46	0.69	มาก
ประเด็นกลยุทธ์	4.61	0.55	มากที่สุด	4.49	0.58	มาก	4.53	0.59	มากที่สุด
กลยุทธ์	4.55	0.57	มากที่สุด	4.41	0.64	มาก	4.55	0.59	มากที่สุด
ภาพรวม	4.57	0.55	มากที่สุด	4.50	0.60	มากที่สุด	4.53	0.57	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า ภาพรวมของกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (\bar{X} =4.78) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับแรกคือ ด้านความเหมาะสม (\bar{X} =4.57) และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยมีข้อรายการ ประเด็นกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด สูงที่สุด (\bar{X} =4.61) ส่วนข้อรายการเป้าประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ต่ำที่สุด (\bar{X} =4.53) รองลงมาคือ ด้านการยอมรับได้ (\bar{X} =4.53) โดยมีข้อรายการพันธกิจอยู่ในระดับมากที่สุด สูงที่สุด (\bar{X} =4.59) ส่วนข้อรายการเป้าประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ต่ำที่สุด (\bar{X} =4.46) และด้านความเป็นไปได้ (\bar{X} =4.53) โดยมีข้อ รายการพันธกิจอยู่ในระดับมากที่สุด สูงที่สุด (\bar{X} =4.60) ส่วนข้อรายการกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ต่ำที่สุด (\bar{X} =4.41)

อภิปรายผล

สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาในภาพรวมมีระดับปานกลาง มีด้านกายภาพระดับปานกลางสูงที่สุด ขณะที่ปัญหาอยู่ในระดับน้อย มีด้านวิชาการระดับน้อยสูงที่สุด เช่นเดียวกับสภาพการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และปัญหาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ส่วนภาพรวมของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่มีด้านการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขปานกลางสูงที่สุดเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า สถานศึกษาควรมีการตระหนักโดยเน้นการบำรุง ดูแล และใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ภายในให้เกิดความคุ้มค่า ต่อการเอื้อประโยชน์ในการเรียนรู้และพัฒนา รวมไปถึงบริเวณโดยรอบสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร และพัฒนาสภาพแวดล้อมได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วนทุกสถานที่ ดังนั้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีทักษะ ในการประสานความร่วมมือ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความศรัทธา ให้การสนับสนุน ตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในงานวิจัยของ Heath and Mendell (2002, p. IV) มีข้อยืนยันว่าคุณภาพของสภาพแวดล้อมที่ดี รวมถึงการระบายอากาศและแสงสว่างจะลดพฤติกรรม ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนได้ด้วย นอกจากนี้การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาควรจัดให้ถูกสุขลักษณะ มีความสะอาด มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ มีความปลอดภัยจากโรคติดต่อ มีความเหมาะสมกับการพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็ก และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดีเยี่ยมมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความพอใจ และศึกษาในสถาบันนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Starut, 2013, p. 60) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Ministry of Education, 2013, p. 99) ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 58 กำหนดแนวปฏิบัติกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษา

สามารถระดมทรัพยากรได้ ทั้งนี้ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการระดมทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ต้องเสนอแผนและโครงการในการระดมทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้จ่ายทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นที่ได้รับจากการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการระดมทรัพยากรต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยภายในด้านงบประมาณมากที่สุด เนื่องมาจากมีความหลากหลายของแหล่งเงินงบประมาณสนับสนุน แต่ด้านครูผู้สอนปานกลาง ซึ่งยังมีข้อจำกัดและขาดแคลนอัตรากำลังที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจมากที่สุดนั้น เกิดจากชุมชน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา แต่ด้านเทคโนโลยีปานกลาง อันมีสาเหตุจากวัสดุ อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีมีราคาสูง ทำให้การจัดซื้อหรือซ่อมแซมต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เมื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกทำให้ค้นพบได้ว่า กลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาคือ กลยุทธ์การปรับตัว ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในสาขาวิชาทางด้านสภาพแวดล้อมศึกษา เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นอันดับแรก เพราะว่าทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการและดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สามารถสนองตอบต่อนโยบายเฉพาะเจาะจงและภาพรวมของสังคมประเทศชาติได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านงบประมาณก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งด้วยเช่นกัน ดังนั้น การสนับสนุนเงินงบประมาณในการดำเนินการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง จะช่วยส่งเสริมให้โครงการกิจกรรมด้านสภาพแวดล้อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลต่อ ชุมชน ประชาชน สังคมโดยรวมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยของ Kijai (1987, p. 38) ได้ศึกษาคุณลักษณะของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของสถานศึกษา ภาพพจน์ของสถานศึกษา ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความประสบความสำเร็จของสถานศึกษาสูงกว่าปัจจัยด้านอื่นด้วย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเนาวรัตน์ นาคพงษ์ (Nakpong, 2012, p. 246) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการนำผลการติดตามมาพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีการปฏิบัติที่ชัดเจน

กลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้ ประกอบไปด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ และ 8 กลยุทธ์ และภาพรวมของผลการประเมินกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้มีการดำเนินการพัฒนากลยุทธ์โดยใช้แนวคิดการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา เทคนิควิธีการตามขั้นตอน PDCA รวมกับกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบถึงสาเหตุและปัจจัย นำมาสู่การพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นนโยบายหรือหลักการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง (Phetkamthong, 2013,

pp. 275-276) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2 ในด้านความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัด พบว่า มีความสอดคล้องกันในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งแสดงว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และไพชยนต์ ศรีม่วง (Srimuang, 2012, pp. 229-330) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์อยู่ระดับมากและมากที่สุดจากกระบวนการพัฒนา กลยุทธ์ตามลำดับที่กล่าวข้างต้นส่งผลให้ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ระดับมากและมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ด้านการพัฒนาหน่วยงาน

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการนำเป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ และกลยุทธ์ ไปใช้ประกอบ ในเกณฑ์การประเมินกิจกรรม 5 ส. หรือ Green and Clean ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดให้การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นนโยบาย และจุดเน้นสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษากลยุทธ์และกระบวนการบริหารด้วยวงจรคุณภาพ เพื่อสามารถขับเคลื่อน การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้บรรลุผล ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด
4. ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไปใช้ดำเนินงาน ควรคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ เพราะผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิด ความสำเร็จในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความสำเร็จ ในด้านวิชาการสำหรับสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
2. ควรพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. ควรทำการวิจัยเพื่อติดตามผลการนำกลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 ไปใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Anyabutra, S., Pichayakul, T., & Sriharun, B. (2012). A study on environment of the royal thai air force academies preparatory school. *Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 6(1), 1-10. (In Thai)
- Benjawan, C. (2009). *Natural Resources and Environment*. Retrieved June 25, 2016, from [http://human.tru.ac.th/elearning/Human%20 Being/human-detail3_3.html](http://human.tru.ac.th/elearning/Human%20Being/human-detail3_3.html) (In Thai)

- Best, J. W. (1997). *Research in Education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Bloom, E. D., & Gilman, F. J. (1971). Scaling and the behavior of nucleon resonances in inelastic electron-nucleon scattering. *Physical Review D*, 4(9), 2901.
- Boonyathitthan, E. (2010). *Professional SWOT Analysis Manual* (2nd ed.). Bangkok : Panyachon. (In Thai)
- Bureau of Academic Affairs and education Standards. (2014). *Civic education Youth power Citizen power: educational organization for building citizenship*. Bangkok : Office of the Basic Education Commission. (In Thai)
- Certo, S. C., & Peter, J. P. (1991). *Strategic Management: Concepts and Application* (2nd ed.). Singapore : Mcgrow-Hill.
- Heath, G. A., & Mendell, M. J. (2002). Do indoor environments in schools influence student performance? A review of the literature. In *A compilation of papers for the indoor air 2002 conference in memory of Joan M. Daisey, 20*, IV-20.
- Hutanuwat, N., & Hutanuwat, N. (2008). *Thinking strategies with SWOT*. Ubon Ratchathani : Ubon Ratchathani University. (In Thai)
- Kijai, J. J. (1987). School Effectiveness Characteristics and School Incentive Reward. *Dissertation Abstracts International*, 48(4), 329-A.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.
- Mikhamthong, P. (2016). *Analysis of educational environment by SWOT analysis*. Khon Kaen : Klungnanwittaya. (In Thai)
- Ministry of Education. (2013). *National Education Act 1999, Amendment No. 2 B.E. 2545 and No. 3, 2010*. Bangkok : The Teachers Council of Ladprao Printing House. (In Thai)
- Moonkham, S. (2011). *Strategy...Integration Teaching* (4th ed.). Bangkok : Phapphim. (In Thai)
- Moonkham, S., & Moonkham, A. (2009). *19 Learning methods : To develop knowledge and skills* (8th ed.). Bangkok : Phapphim. (In Thai)
- Nakpong, N. (2012). *Administrative Strategy using Sufficiency Economy Philosophy of Basic Education Schools in Kamphaeng Phet Province*. Thesis, Doctor of Philosophy Program in Administration and Development Strategy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet. (In Thai)
- Nitimongkhonchai, W., & Thamsenanuphap, P. (2007). The future of Thailand's environmental education operations in the nest decade (2007-2016). *AEE-T Journal of Environmental Education*, 1(2), 183-201. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *Fellow teachers : environmental processes, education, school development*. Bangkok : Office of the Basic Education Commission. (In Thai)
- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (2000). *Strategic management*. NJ : McGraw-Hill.
- Phakaphatwiwat, S. (2010). *Strategic Management* (20th ed.). Bangkok : Amarin. (In Thai)

- Phetkamthong, S. (2013). *Strategic Development for Learning Resource Management of Schools under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1 and 2*. Thesis, Doctor of Philosophy Program in Administration and Development Strategy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet. (In Thai)
- Phibun, S. (2008). *Research strategy to develop work research for organizational development*. Nonthaburi : Nonthaburi : Chatuporndesign. (In Thai)
- Prasertsri, R. (2006). *Modern management*. Bangkok : Thammasarn. (In Thai)
- Promjui, S. (2009). *Project Assessment Techniques* (6th ed.). Nonthaburi : Chatuporndesign. (In Thai)
- Raipiam, D., Charoenkul, N., & Siribanpitak, P. (2017). Development of school management strategies to promote a sustainable metropolis. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2017), 611-622. (In Thai)
- Srimuang, P. (2012). *Development of human resource management strategies of educational institutions under the secondary educational service area office, District 41*. Thesis, Doctor of Philosophy Program in Administration and Development Strategy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet. (In Thai)
- Starut, A. (2013). *The Environment at Management in the Schools Ratchathewid District, Administration*. Thesis, Master of Education Program in Educational Administration, Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai)
- Steers, R. M. (1997). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22, 46-56.
- Tiyao, S. (2008). *Administration* (6th ed.). Bangkok : Thammasart University. (In Thai)
- Wongwanit, S., Sumettikul, P., Phouam, J., & Arthapru, H. (2010). *Analysis of the school's educational development process after the first external assessment*. Research report. Bangkok : Office of the Education Council. (In Thai)